

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Актуальність теми. В умовах формування в Україні правової демократичної держави та громадянського суспільства, на тлі існуючих проблем забезпечення прав та свобод людини й громадянина особливу роль відіграють їх правові (юридичні) гарантії. Саме вони передбачають юридичну відповідальність держави, її органів та посадових осіб, органів місцевого самоврядування за порушення прав і законних інтересів особи, а також підвищення значущості та рівня реалізації права, підвищення правової культури суспільства. **Метою статті є** дослідження правових (юридичних) гарантій прав і свобод людини та громадянина в сучасній Україні. Для досягнення мети зазначимо **завдання:** визначення поняття та змісту прав і свобод людини та громадянина; ознайомлення з поняттям «правові (юридичні) гарантії»; дослідження класифікацій правових гарантій. **Об'єктом дослідження** є суспільні відносини, які склалися в процесі становлення та розвитку прав і свобод людини та громадянина і їх гарантій як соціально-правового явища. **Предметом дослідження** є комплекс національних правових норм та організаційно-правових форм гарантування прав і свобод людини та громадянина. Конституція України розрізняє поняття «права людини» і «права громадянина». У першому випадку йдеться про права, пов'язані з самою людською істотою, її існуванням та розвитком. До цього виду прав належать: право на життя, право на повагу до гідності людини, право на свободу та особисту недоторканність, право на недоторканність житла, право на невтручання в особисте та сімейне життя тощо. Щодо прав громадянина, то вони пов'язані з сферою відносин людини з суспільством, державою, її інституціями. Основою цього виду прав становить належність людини до держави, громадянином якої вона є. Прикладом прав громадянина, встановлених у Конституції України, є право громадян нашої держави на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації, право брати участь в управлінні державними справами, право на участь у проведенні мітингів, походів, демонстрацій, право на соціальний захист тощо [1]. Права людини – це її можливість діяти певним чином для того, щоб забезпечити своє нормальне існування, розвиток і задоволення власних потреб. Свобода людини є вихідним поняттям проблеми прав людини-громадянина. Вона характеризується ознаками: всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності і правах; людина має право робити все, що прямо не заборонено діючим законодавством; всі люди рівні в правових можливостях, сприянні і охороні [2]. Права і свободи людини і громадянина є однією з найважливіших суспільних цінностей, головним об'єктом конституційно-правових відносин. Гарантії прав та свобод людини і громадянина – це передбачена Конституцією і законами України система правових норм, організаційних засобів і способів, умов і вимог, за допомогою яких здійснюються охорона і захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. Правові гарантії – це встановлені законом спеціальні механізми практичного забезпечення, охорони та захисту прав та свобод людини та громадянина. У цілому юридичні гарантії можна класифікувати за такими критеріями: за суб'єктами: парламентські; президентські; судові; адміністративні. зазначені гарантії пов'язані з діяльністю парламенту як гаранта декларування прав людини; президента як гаранта забезпечення прав та свобод людини; уряду як суб'єкта гарантування реалізації проголошених прав та суду як суб'єкта охорони та відновлення порушених прав. за характером юридичної діяльності: правотворчі гарантії, основним змістом яких є конституційне закріплення правового статусу суб'єктів та визначення засобів впливу на порушників; право роз'яснювальні гарантії забезпечують доступ інформації суб'єктам; право реалізаційні гарантії створюють умови для використання прав, дотримання заборон та виконання обов'язків як засобу гарантування прав за напрямками: конституційні гарантії, які мають вищу юридичну силу, є основою правових гарантій, спрямованих на охорону Конституції України та передбачених нею інститутів; процесуальні гарантії, що забезпечують процес реалізації прав суб'єктів та охороняють їх інтереси в процесі здійснення юридично-значущих дій. за змістом: нормативні гарантії, які визначаються як норми-принципи щодо непорушності, рівності прав і свобод людини; організаційні гарантії, які характеризуються як статус спеціальних суб'єктів, що сприяють реалізації прав. Серед них народ, держава, владні та судові органи, уповноважений із прав людини, прокуратура, органи місцевого самоврядування, правоохоронні органи та міжнародні організації [3, с.123–128]. Виходячи з вищезазначеного, юридичні гарантії прав і свобод – це сукупність умов та спеціальних правових способів та засобів, за допомогою яких забезпечується безперешкодне їх здійснення, охорона та захист. Виділяється три рівня механізму гарантування прав і свобод: перший – гарантії, котрі записані в Конституції і свідчать про значущість тих умов і засобів, за допомогою яких забезпечуються права і свободи; другий – гарантії передбачені поточним законодавством (прийняті на базі Конституції); третій – гарантії, які містяться у прийнятих на основі Конституції і законів багатьох актах державного управління. Отже, юридичні гарантії зафіксовані у Конституції та правових актах загалом утворюють правовий механізм реалізації законів. Крім того, існують специфічні правові гарантії для певної галузі права, які підсилюють конституційні гарантії. Це можуть бути цивільно-правові, соціально-правові, адміністративно-правові та інші [4]. **Висновки.** У суспільному житті реалізація прав і свобод забезпечується правовими гарантіями, що є правовими засобами та способами, за допомогою яких реалізуються, охороняються, захищаються права й свободи громадян, поновлюються їх порушені права. Дотримання правових гарантій є однією із головних умов забезпечення законності та правопорядку в державі. Ефективність правових гарантій прав і свобод людини залежить від Конституції та чинних нормативно-правових актів, розвитку правових принципів, здійснення конституційного контролю, а також від того, як виконують приписи цих законів державні органи та громадські організації, покликані створювати умови для реалізації прав і дотримання обов'язків громадянами. Правові гарантії прав і свобод особи залежать від інститутів демократії, економічного становища держави, рівня правового виховання й культури населення, ефективного функціонування й взаємодії гілок державної влади.

Список використаних джерел

1. Права, свободи і обов'язки громадян. URL: <http://kamadm.gov.ua/upravlinnia-justytisii-informuie/item/3058-prava-svobody-ta-obov-yazky-liudyny-i-hromadyanyn>
2. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина URL: https://arm.naiiau.kiev.ua/books/konst_pu/rozdil/rozdil5.html
3. Бобровник С. Правові гарантії захисту прав людини в сучасному світі / С. Бобровник // Права і свободи людини та сучасний суспільний прогрес Ужгород: Сніна, 1999. С. 123–128.
4. Юридичні гарантії прав людини та громадянина URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2003/03mivtpa.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1